

Респондент: Галина Прокоп'юк, (53 роки).

Хто записав: провідний редактор

(з видавничої діяльності та сайту)

Інформаційно-видавничого відділу

Національного музею Голодомору-геноциду

Любов Гоцуляк.

Дата запису: 24.05.2022 року.

Спосіб проведення інтерв'ю: листування у Viber

Родом я із прекрасного містечка, що на березі моря, – Маріуполь.

До початку повномасштабного вторгнення росії я мала свій салон краси, де і працювала.

Вранці 24 лютого ми прокинулися від вибухів. О 5-й ранку місто почало вимирати. Люди боялися виходити, тому що дуже сильно бомбило. Однак, я ще сходила на роботу, оскільки мала записати косметичні процедури. До 14.00 ми ще попрацювали, а потім закрилися і пішли додому. Було дуже страшно. Ми за вісім років чули вибухи, грохання різні, але це все було не так. Ми жили на лівому березі міста, близько із кордоном росії. Тому ми відчули це все знову перші. О 15.00 десь вирішили, що поїдемо в центр міста, так як думали, що там буде безпечніше. Але якби ми тільки знали, що того не буде, то можливо б зразу виїхали з міста. Через тиждень вони уже почали активно бомбити і центральну частину. У нас повилітали всі вікна, стікла, двері, у дворі були дуже глибокі «воронки» від цього і будинок дещо посунувся. Після цього ми втекли в інше місце. Війна нас переслідувала три тижні, що ми знаходилися у Маріуполі. Ми не могли ніяк звідти виїхати.

Скажіть, будь ласка, коли зникло світло, опалення та вода?

Опалення вимкнули 28 лютого, вода – 1 березня, а світло, зв'язок та газ – 2 березня.

Як у вас було з харчуванням?

Було трішки запасів їжі. Першого дня, коли ще працювали магазини, ми скупилися трохи. Навіть 27 лютого ми ще ходили на ринок, хліба уже не було, але деякі продукти ще були доступні. Черги були просто кілометрові. А десь з 3 березня в місті вже почали мародерити. Магазини грабували усі, бо уже розуміли, що це все і потрібно якось виживати. У всіх районах було порізному. У нас усе було культурно, спочатку відкривалися магазини і заходили туди українські військові, а потім дозволяли вже цивільним заходити. Теж саме було з магазинами одягу та взуття, аптеками. Але інколи просто ставало страшно від того, що доводилося бачити. Враження було, що люди просто починають сходити з розуму. Не всі, звісно, ходили грабувати. Однак, інстинкт самозбереження спрацьовував у кожного на своєму рівні.

Готувати їжу доводилося на вулиці, розводили багаття. Готували оладушки такі з муки, в основному варили макарони, якісь супи намагалися, каші. Спочатку готували з продуктів, які швидко псуються. Багато ж у кого

були запаси в холодильниках, морозильних камерах. Усі, хто з нами знаходився у цьому підвалі, їли раз в день. Вранці ми вставали, кип'ятили воду, якщо був чай, то ми пили його, а якщо ні, то просто кип'яток. Потім чекали до 2-3-ої дня, щоб щось приготувати їсти. За водою ми ходили до цистерни, там технічну привозили. А потім уже настав такий час, що ми боялися ходити за нею. Також розтоплювали сніг, щоб можна було хоч якось змивати в унітазі. Потім уже люди в нас у дворі побудували туалет, аби легше було. Однак, він простояв недовго – три-чотири дні. Потім були страшенні авіанальоти і у дворі розбомбило усе, нічого не стало. Десь з 12 березня уже дуже важко було приготувати їжу надворі. Авіанальоти практично не припинялися, ми вже почали втомлюватися від того, що потрібно було часто бігати туди-сюди. Ввечері о 17.00 розпочиналася комендантська година, то ми закривали під'їзди і заходили назад до нашого будинку. І так з дня на день.

А як було з маленькими дітками? Ти ж їм не поясниш, що немає, що їсти.

У наших друзів, які перший час знаходилися з нами, дитинці було 9 місяців. І єдине, чим вона харчувалася, – це був цукор. Їй давали солодку воду і на ній вона виживала. Намагалися якесь печиво ще дрібнити та давати. Молока також не було, суміші, хто зумів десь дістати, а хто ні.

Ця війна принесла занадто багато горя, болю та сліз. У мене в друзів померла півторарічна дитинка, 6, 9 та 10 рочків діти. Це знайомі, тільки ті, що маленькі діти, що я знаю. Відповідно, дуже багато сусідів, знайомих, котрі загинули від рук російських снайперів, осколкових поранень. Загинула ціла родина від прямого попадання в будинок. Моя подруга одночасно поховала у себе в дворі дитину, маму та бабушку. Також було пряме попадання в будинок. Сама чудом залишилася жива.

А де саме знаходилося сховище?

Це був звичайний підвал дев'ятиповерхового будинку на проспекті Металургів, центр міста. Там знаходилося дуже багато людей з різних частин міста. Багато хто з них залишився в будинку ще першого дня. Намагалися налаштувати побут там. Було дуже холодно, то чоловіки намагалися робити буржуйки. Багато малесеньких дітей там знаходилося, людей похилого віку.

Галино, скажіть, будь ласка, а хто з вами ще був?

Я була разом із чоловіком та своєю мамою.

І у такому складі ви й залишали місто?

Ні, ми з чоловіком поїхали перші, а мама через п'ять днів після нас.

А чому так сталося?

Справа в тому, що коли в нас повибивало вікна і не було тоді тепла, а на вулиці були ще морози до мінус 10. Мама дуже сильно захворіла тоді. У нас були знайомі, що жили в приватному секторі, і у них ще залишилася пічка. І ми попросили їх прийняти маму, вони нам не відмовили. Ми дуже хвилювалися, аби мама не отримала запалення легень. Вона вже ж у віці, їй 76 років.

Через те, що ми перебували в різних місцях, а через постійно обстріли було дуже важко рухатися містом, то сталося так, що ми виїздили не разом. Дякувати Богу, що трапилися випадкові люди, котрі вивезли її до міста Запоріжжя. Вона сіла у машину просто від страху уже та від нерозуміння, а що робити далі? Мама не знала, куди їхати та що робити, не знала, де ми знаходимося. Однак, вирішила ризикувати, бо знаходитися далі там уже просто було неможливо. Коли уже по дорозі з'явився зв'язок, то мама почала нам телефонувати і ми її змогли уже в Запоріжжі забрати. Мама досі не може відійти, у неї часті панічні атаки, їй важко і досі у все це повірити.

А коли та як вам із чоловіком все ж таки вдалося залишити місто?

Люди між собою говорили про евакуацію. Один хлопець, пам'ятаю, прийшов до нас на подвір'я і сказав, що можете пробувати виїздити на свій страх та ризик. Сказав, що наче як відкрили коридори. Ми подумали хвилин 15, сіли в машину і поїхали. 16 березня ми виїхали з Маріуполя, коли була одна із найбільших евакуацій. Машина наша була повністю розбита. Не було вікон, багажник було знесено, тому довелося їхати в такій заклесній машині. Але для нас уже було то взагалі неважливо, головне було їхати. Було дуже холодно, протяги, але потрібно було вибиратися, бо дуже страшно було. Дорога була дуже важко. Багато російських блокпостів, величезні затори. Постійно огляди та допити. Однак, нам вдалося дістатися до Запоріжжя, дочекатися маму та відправитися далі на Західну Україну.